

знання, будуть потім займатися кожен спадковою справою свого роду, то вони забезпечать власну незалежність, незалежність роду та незалежність усієї країни» [5, с. 228].

Важливе місце у педагогічній концепції Фукудзави відводилося проблемі моралі, вихованню людської порядності та гідності особистості як мірила поведінки людини: «Навички і доброчесність не виникнуть без знання принципів речей. Знання принципів речей не виникне без навчання. Саме тому, навчання – це справа надзвичайної важливості. Гідність селян, ремісників і торговців порівняно з учорашнім днем зросла у сотню разів – відтепер вони стоять на одному рівні із самураями. Для тих з них, хто відрізняється відповідними особистими якостями, зараз відкрита дорога в уряд. Тому вони повинні пам'ятати про свою гідність, цінувати її і не дозволяти собі ганебних учинків» [5, с. 228].

Просвітницькі ідеї Фукудзави Юкіті мали неабиякий вплив на створення нової системи освіти в Японії. З 1885 по 1897 рік було офіційно введено обов'язкове початкове навчання, відкриті університети, педагогічні інститути. Освіта стала доступною для всіх, незалежно від соціального статусу. Впровадження спочатку обов'язкової трирічної освіти, у 1900 році – чотирирічної і, нарешті, у 1908-му – шестирічної перетворило Японію на одну із небагатьох країн світу, де населення було повністю навчене грамоті: на початку ХХ сторіччя осіб, котрі здобували шкільну освіту, було 90 відсотків, а учнів серед дітей шкільного віку – 95 відсотків. Це дозволило Країні Вранішнього Сонця успішно, впродовж декількох десятиріч здійснити вражаючу модернізацію, в результаті якої постала сучасна японська держава.

Список використаних джерел

1. Бесєдіна Н.В. Японське просвітництво – важлива передумова реформ Мейдзі. Історична пам'ять. 2014 №30–31. С. 146–154.
2. Білик О.М. Історичні традиції освіти та естетичного виховання в Японії. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Педагогіка, соціальна робота». 2013. Випуск 26. С. 26–29.
3. Білик О.М. Особливості функціонування системи початкової освіти Японії. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Педагогіка, соціальна робота». 2012. Випуск 25. С. 38–41
4. Рубель В.А. Японська цивілізація: Традиційне суспільство і державність. К. : «Аквілон-Прес» 1997. 344 с.
5. Тарасов А.С. Фукудзава Юкіті: рецепція ліберальних ідей в добу Мейдзі. Дні науки філософського факультету – 2015. Міжн. наук. конф. (21 – 22 квітня 2015 р.) матеріали доповідей та виступів. К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет». 2015. Ч 1. С. 226–229.
6. Хамагуті Єсюн. Що таке японська модель: переваги та види в добу глобалізації. [пер. з яп.] К. : Видавничий дім «К.М. Академія». 2003. 136 с.

Віктор РИБАЧУК

ОСВІТНІ ІДЕАЛИ ДАВНЬОГРЕЦЬКИХ СОФІСТІВ

Сучасна система освіти в багатьох своїх виявах бере початок у багатогранній культурі Стародавньої Греції. Елементами науки й освіти, філософії й техніки, різні форми літератури та мистецтва стали істотною і невід'ємною частиною тієї основи на якій успішно розвивалася та розвивається світова культура.

Проголошення Україною незалежності знаменувало собою водночас і початок інтенсивних пошуків світоглядних орієнтирів, перед усім у контексті вироблення нової

концепції освіти. Однією з основних тез під знаком якої проходять ці пошуки, стала теза про «європейськість» України, про її належність до європейської цивілізації. Оскільки основи сучасної системи освіти зародилися в Стародавній Греції, актуальність звернення до класичної античності не викликає жадних сумнівів.

Основоположниками сучасних методів освіти були старогрецькі софісти V ст. до н.е. Софісти – це нове інтелектуальне середовище, мандрівні вчителі-професіонали, світські гуманісти-вільнодумці, що пропонували свої послуги тим, хто перебував у пошуку інтелектуальних знань та успіху у практичній діяльності. Оскільки демократичний грецький поліс створював унікальні можливості для участі в політичному житті всім громадянам то послуги софістів мали великий попит, особливо серед молоді, яку не задовольняли традиційні цінності старшого покоління. Молодь потребувала нових знань та ідей, і такі знання запропонували софісти. Тому цілком справедливо давньогрецьких софістів називають просвітниками [1, с.11].

Софістів поділяють на старших і молодших. До «старших софістів» належать Протагор із Абдер, Гіпій з Еліди, Продік Кеоський, Горгій Леонтіпський та Антифонт. Молодші софісти – це Крітій, Каллікл і Фрасимах Халкедонський. Всі ці мислителі мандрували містами, за винагороду навчали «добродесності» (зміст якої полягав у мистецтві дискусії та вмінні «непереконливий аргумент робити переконливим») користувалися неабияким успіхом. Вони дійсно вдосконалювали логічні здібності учнів, що зрештою й слугувало новій ері критицизму, який прийшов на зміну застарілій натуралістичній філософії.

Щодо форм і методів навчання софістів, то переважна більшість дослідників вважає, що метод навчання, який використовували софісти, можна визначити як групове навчання. Софісти збирали навколо себе молодих людей, яким вони повинні були дати закінчену освіту. На навчальний процес відводилося три роки, а саме навчання було платним. Щоб завоювати популярність і довести перевагу свого методу та системи навчання, софісти використовували своєрідні рекламні прийоми:

1) публічні виступи у грецьких полісах, відомих святилищах, наприклад в Олімпії, адже там збиралося багато людей з нагоди ігор. Виступ міг бути завчасно підготовленим і слугував як зразок чи ідеал промови. Але такий виступ міг бути й імпровізованим, а його тему визначали слухачі;

2) як рекламу софісти проводили дискусії на тему, яку визначала аудиторія. У таких рекламних виступах, зазначає французький дослідник А. Марру, зароджувався жанр лекції, якому судилося довге життя [1, с.72].

Деякі із таких лекцій були відкритими Гіпій проголошував їх на агорі, поруч зі столами міняв, а Протагор читав їх для обраної публіки. [1, с.109-110].

Характер і тональність рекламних лекцій мали свої особливості: софісти намагалися показати себе мудрими і всезнаючими. Тон промови був піднесеним і врочистим. Безперечно, що оратори враховували риси менталітету стародавніх греків і передусім їхню схильність до естетизму. Рекламні виступи софістів мали великий успіх. Вони дуже швидко здобували собі славу й авторитет.

Важливим методом навчання в освітній діяльності софістів був метод діалектики, уміння вести суперечку, переконувати, доводити власну думку. Оскільки ініціатором його використання був Протагор, то на прикладі викладацької діяльності софіста покажемо ефективність вищезазначеного методу.

Протагор був найвідоміший серед софістів V ст. до н.е. Це професійний викладач риторики й еристики – мистецтва полеміки. Він стверджував, що людина є мірою всіх існуючих та неіснуючих речей. Міра, на його думку, це певна «норма судження», а речі – факти і досвід загалом. Цим принципом Протагор заперечував абсолютний критерій, який відрізняв буття від небуття, істину від неправди. Критерій – це лише людина, індивідуум: «якими окремі речі постають переді мною, такими вони є для мене, якими

перед тобою, такими вони є для тебе» [2, с.15]. Філософ підкреслював, що абсолютної істини немає, істинна завжди відносна, вона залежить від судження людини. Найголовніше – навчитися доводити істину, і Протагор методологічно показував, як можна довести або спростувати будь-яку можливу точку зору.

Отже, майстерність, яку викладав Протагор, полягала в умінні технічно й методологічно посилювати позиції та здобувати перемогу в суперечці.

Якщо Протагор навчав мистецтву полеміки, то інший відомий софіст Горгій велике значення у системі освіти надавав риторичі. Теоретичний внесок Горгія полягав у тому, що він відкрив значення слова як носія переконання та вірування. На думку софіста, слово є великим володарем, який вершить дивовижні справи. Воно здатне й страх відігнати, й розвіяти тугу, й вселити радість, й пробудити співчуття. [1, с. 131].

У викладанні Горгієм риторичі прослідковується два етапи: теорія і практика. Спочатку софіст пояснював учням правила ремесла, розкривав теоретичні положення риторичі, а потім – переходив до практичних вправ. Принципи і методи риторичної техніки вираженні у відомих трьох «горгієвих фігурах»: антитезою, паралелізмом різних відрізків фрази, співзвучними закінченнями усіх відрізків.

Оцінка науково-освітньої діяльності грецьких софістів в історіографії суперечлива. Дослідники визначають 1) діяльність софістів мала позитивне значення, оскільки вони проголосили тезу: добродійність від народження не дається і не залежить від благородства крові, як стверджували аристократи; 2) софісти брали платню за навчання. Це дуже обурювало древніх, адже до руху софістів знання розумілося як продукт безкорисного духовного спілкування. Навпаки, софісти займалися знанням як ремеслом, і тому повинні були вимагати плати для того, щоб жити, подорожувати і навчати. Отже, софісти зруйнували стару соціальну схему, яка робила культуру доступною лише для обраної верхівки. Софісти відкрили доступ до культури для всіх громадян; 3) софісти проголосили свободу духу всупереч традиції, продемонструвавши цим самим необмежену віру в розум, тому рух софістів цілком слушно отримав назву грецького «просвітництва» [3, с.74].

Особливо важливе значення мала освітня діяльність софістів, адже вони започаткували лекційну форму навчання, розробивши такі методи навчальної роботи як дискусія, диспут, діалог. Удосконаленні Сократом, Платоном та Аристотелем, освітні принципи софістів можна вважати прообразом сучасної вищої освіти.

Список використаних джерел

1. H.I. Marrou's. A History of Education in Antiquity. Univ of Wisconsin Press, 1982. 466 p.
2. Платон. Діалоги. Платон. К. : Основи, 1993. 365 с.
3. Татаркевич В. Історія філософії. Львів: «Свічадо», 1997. 607с.

Тетяна ЙОПА

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

Нагальною потребою ХХІ століття є гармонізація стосунків людства й природи, утвердження здоров'язбережувального потенціалу в умовах сталого розвитку. Адже, у соціально-економічному розвитку суспільства основне місце відводиться людині, її потребам, стану здоров'я, можливостям для саморозвитку. У відповідь на це усе більшої ваги набуває питання фізичної культури та спорту як однієї із категорій, що формує імідж країни, відображає загальний рівень її розвитку. Дбайливе відношення до власного